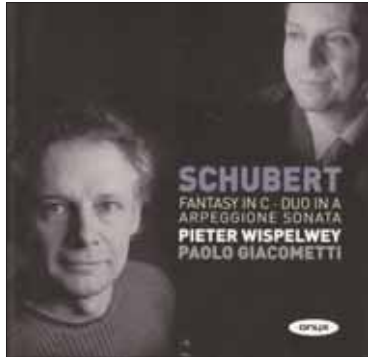

WOORD, KLANK & BEELD

CD KLASSIEK

Cellowerk
Franz Schubert

De Nederlandse cellist Pieter Wispelwey is een van de echt grote hedendaagse vertolkers op cello, het 'menselijk klinkende' instrument. Samen met zijn kompaan Paolo Giacometti ondernam hij een klein huzarenstuk: voor het muzieklabel Onyx namen ze drie beroemde 'duo's' van Schubert op. Huzarenstuk? Allereerst: geen van de drie werken bedacht de componist voor cello. De sonate Arpeggione is uiteraard bedoeld voor uitvoering op een arpeggione, een kruising tussen gitaar en cello, uitgevonden omstreeks 1820 door een Weense gitaarbouwer. Werd het instrument geen succes, de Schubert-sonate voor arpeggione groeide uit tot een echt repertoirestuk — op cello weliswaar. Wispelwey nam de Arpeggionesonate al eens eerder op, in 1996 meer bepaald, maar toen op een conventioneel besnaarde cello. Voor de nieuwe opname koos hij resoluut voor een Guadagnini uit 1760 met 'natuursnaren'. In combinatie met de fijne en licht klin-

kende Lagrassa-piano (uit 1815) horen we dus een behoorlijk natuurgetrouwe klank. Zo had Schubert zijn populaire sonate wellicht kunnen horen klinken, althans in zoverre er geen arpeggione voor handen was. De combinatie is alleszins perfect en delicaat.

Wispelwey is dan ook een groot voorstander van het zoeken naar een historisch getrouw klankbeeld, zonder een koppige puriste zijn. Voor hem telt eerst de muziek. Als de materiële omstandigheden niet gunstig zijn voor een uitvoering op oude instrumenten of natuursnaren, grijpt hij naar een moderne cello. Een teken van klasse. Klasse vertonen zeker ook de beide andere werken op deze cd. Wispelwey arrangeerde de originele composities voor viool en piano zelf een octaaf lager, dus voor cello en piano. Het *Duo in A* brengt de luisteraar meteen in de juiste stemming en de meesterlijke *Fantasia in C* (uit 1827, Schuberts laatste levensjaar) sluit krachtig de nieuwe cd af.

Wispelwey en Giacometti slagen wonderlijk in hun zelfgekozen opdracht: ze vertolken fris en lichtvoetig, maar tegelijk ook met grote diepgang en uitgepuurd, deze drie knappe werken. Ze maakten het zichzelf geen moment gemakkelijk, want zo is bijvoorbeeld de cellopertij in de *Fantasia in C* duidelijk niet van de eenvoudigste. We hopen dat vele cellisten deze arrangementen weldra op het repertoire nemen. (JC)

Franz Schubert, *Music for Cello and Piano*, door Pieter Wispelwey (cello) en Paolo Giacometti (pianoforte), Onyx 4046, distributie codex, 20 euro.

CD RELIGIEUS

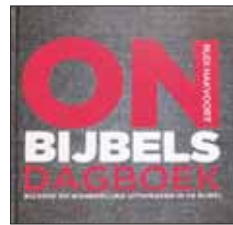
Stabat Mater Pergolesi
Vivaldi en Bach

Als twee grote vertolkers samenkomen, bloeit er meestal iets moois. In dit geval wagen de, ietwat oneerbiedig gesteld, 'oude getrouwe' sopraan Emma Kirkby en de jonge Canadese contratenor Daniel Taylor zich samen met het Theatre of Early Music aan de vertolking van drie werken die nauw met elkaar zijn verbonden. Ze voeren tweemaal het beroemde *Stabat Mater* uit, in de versie van Vivaldi zowel als van Pergolesi, en ze ronden het geheel af met de transcriptie die Bach voor zijn cantate BWV 1083 creëerde van Pergolesi's *Stabat Mater*.

Bach kon als rechtgeaarde protestant natuurlijk niet zo goed om met de Mariadevotie, ook al was beslist de figuur van Maria onder het kruis makkelijk terug te brengen op een authentieke Bijbelse beschrijving. Maar met de nieuwe tekst op basis van Psalm 51, waarin de smeebede om het wegnemen van de zonde niet tot Onze-Lieve-Vrouw maar tot de Allerhoogste wordt gericht, konden zijn lutherse geloofsgenoten waarschijnlijk veel beter vrede nemen. In de drie gevallen blijft de muziek echter groots. Het *Stabat Mater* van Pergolesi en de dubbel lange cantate van Bach zijn vanzelfsprekend goed bekend. Daarom zijn beide composities van Antonio Vivaldi, een korte sonate over het heilig Graf en een pas na de Tweede Wereldoorlog bekend geworden *Stabat Mater* haast nog interessanter. Verbluffend is het hoe de stemmen van de beide solisten elkaar geweldig aanvullen. En het Theatre of Early Music, met thuisbasis in Montreal, speelt onder de artistieke leiding van Daniel Taylor zeer ingehouden en bijzonder stijlvol. (JC)

Stabat Mater, door Emma Kirkby (sopraan), Daniel Taylor (contratenor) en het Theatre of Early Music, BIS-Sacd (distributie codex), 1546, 21,15 euro.

BOEK BEZINNING

Waar we overlezen
Rudi Hakvoort

De Bijbel interpreteren hoeft niet ernstig en zeker niet saai te zijn. Dat bewijst Rudi Hakvoort met zijn *Onbijbels dagboek*. Hij laat de grote lijnen van de Bijbelverhalen achter zich, plukt hier en daar een paar zinnen en wijdt daar dan een korte, persoonlijke tekst aan. Hij mijmert en geeft kleine geschiedenislessen, verzint scènes bij de verhalen en stelt vragen waarop het antwoord niet meteen voor-

handen is. In 183 stukken confronteert hij de lezer met datgene waar die doorgaans overheen leest en wel op een zeer vermakelijke manier.

Wat zou er bijvoorbeeld aan de hand zijn geweest met Archippus? Op het einde van de brief van Paulus aan de Kolossenzen krijgt de man een persoonlijke vermelding: „Let erop dat u de taak die u van de Heer hebt ontvangen, ook vervult.” Hakvoort gebruikt zijn fantasie: zou de man lui zijn geweest? Ontmoedigd? Te druk bezig? Daarnaast laat hij echter nooit na om een kleine bezinningde prik toe te dienen. „Uiteindelijk heeft de Heer ons onze gaven en talenten gegeven om Hém ermee te dienen. Ik zal nog eens nagaan wat mijn bediening ook al weer is.”

Over sommige zinnen die Hakvoort aanhaalt, braken theologen door de eeuwen heen het hoofd. Wat betekent het bijvoorbeeld dat Petrus precies 153 vissen in zijn

net had zitten? Onder meer Augustinus studeerde erop, maar Hakvoort heeft zijn eigen conclusie: „Misschien moeten we de Bijbel lezen zoals we van de gevangenen vis eten: het gaat om het vlees. Op de graatjes mogen we best even kauwen, maar vervolgens kunnen we ze het beste maar laten voor wat ze zijn.”

Het neemt niet weg dat het *Onbijbels dagboek* een aangename manier is om even bij de Bijbel stil te staan. (JVH)

Rudi Hakvoort, *Onbijbels dagboek. Bizarre en wonderlijke uitspraken in de Bijbel*, Kok, Kampen, 2010, 190 blz., 14 euro, ISBN 978 90 4351 836 9.

BOEK MUZIEK

Wegwijs
in muzikale begrippen
Ignace Bossuyt

Velen houden van muziek, maar weinigen begrijpen wat ze horen. Gek, want hoe kun je van een sportwedstrijd genieten, als je de spelregels niet kent? Ignace Bossuyt, rustend hoogleeraar musicologie aan de K.U. Leuven, verzamelt alle begrippen (zowat 700!) die je moet kennen om te kunnen meepraten over muziek. Letterlijk gaat het van a (de letterbenaming voor de noot la) tot zoppa, wat een soort dans is met een geaccentueerde noot bij de eerste tel. Heel mooi is dat Bossuyt voorafgaand aan dit lexicon de lezer de basis van de notenleer uitlegt in welgeteld 35 bladzijden. Eindelijk kun je dus meepraten over de kwinten in het werk van Haydn en

Beethoven. Muziekvoorbeelden op cd zijn er niet bij, maar de auteur geeft voldoende voorbeelden van toppers uit de klassieke muziek. (EDS)

Ignace Bossuyt, *Van noten en tonen. Wegwijs in muzikale begrippen*, Davidsfonds, Leuven, 2010, 17,50 euro, 978 90 5826 724 5.

BOEK RELIGIE

Kinderen van God
Desmond Tutu

Desmond Tutu, rustend anglicaans aartsbisschop van Kaapstad in Zuid-Afrika, is een van de grote religieuze figuren van onze tijd. Hij was de eerste zwarte die de anglicaanse Kerk in zijn land leidde en een belangrijke stem in de anglicaanse wereld. In 1984 kreeg Tutu de Nobelprijs voor de Vrede voor zijn belangrijk aandeel in de strijd tegen het apartheidsregime in zijn land. Na de overgang naar de democratie leidde hij de Waarheid- en Verzoeningscommissie, een uniek project waarmee de Zuid-Afrikanten in het rechte proberden te komen met hun pijnlijke verleden. Net vóór hij zich onlangs, op bijna tachtigjarige leeftijd, uit het openbare leven terugtrok, bracht hij nog een ambitieus boek uit

met hervertalingen van bekende Bijbelverhalen voor kinderen. Op hetzelfde moment verscheen het boek in meerdere talen, waaronder het Nederlands. Tutu, zelf een exegete van opleiding, selecteerde 56 bekende Bijbelverhalen en bracht ze terug tot tekstjes van niet meer dan tien regels, bestemd om voor te lezen aan kinderen van vier tot acht jaar. Het gros van de verhalen komt uit de evangelies. Niet toevallig gaan veel verhalen over vergeving en verzoening, Tutu's levenswerk. Tutu wilde in de allereenvoudigste catecheses ook benadrukken dat God van alle mensen houdt. Heel bijzonder had hij aandacht voor sterke vrouwen uit de Bijbel: Sara, Ruth, Ester en Maria natuurlijk. Elk verhaaltje sluit af met een hoogst eenvoudig gebed. De spiritualiteit van de anglicaan Tutu staat dicht bij het katholicisme (zijn vrouw is overigens van katholieke huize). Wellicht zullen protestanten de gebedjes te katholiek vinden, omdat de nadruk sterk ligt op wat wij kunnen en moeten doen om mee te werken aan Gods droom.

Een van Tutu's belangrijkste theologische thema's door de jaren heen is dat God de God is van alle volken en alle mensen. „Wij zijn allemaal kinderen van God”, is een van zijn geliefde uitspraken. Daarom dus de keuze om elk verhaal door een kunstenaar uit een

andere cultuur te laten illustreren. Dat maakt het boek tot een veelkleurig, misschien zelfs wat warrig geheel. Je merkt snel de culturele en ook religieuze verscheidenheid. Voor ons was de meest opmerkelijke illustratie die van het Laatste Avondmaal, waarbij Jezus en de apostelen zijn afgebeeld als zwarten. De tekenaar is niet toevallig Afro-Amerikaan. Indrukwekkend boek, verteld door een grote mijnheer. (EDS)

Kinderen van God. Bijbelverhalen verteld door Nobelprijswinnaar aartsbisschop Desmond Tutu, Benjamin, Heerenveen, 2010, 127 blz., 17,50 euro, ISBN 978 90 8601 082 0.